

УДК 596.2.001.75:596.011.5

КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДХОДІВ ТА МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Л.О. Волощук, к.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Волощук Л.О. Класифікація підходів та методів формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислового підприємства.

Узагальнено існуючі підходи до формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислових підприємств, виявлено їх ключові ознаки та «зони альтернатив». Визначено, що існуючі класифікації підходів та методів ґрунтуються на різних критеріях. Розроблено принципово нову класифікацію підходів до формування аналітичних інструментів управління економічною безпекою промислового підприємства. Відповідно кожному підходу запропоновано перелік основних методів аналітичних досліджень та найбільш поширені приклади їх застосування.

Ключові слова: економічна безпека промислового підприємства, оцінювання економічної безпеки підприємства, формування аналітичних інструментів, підходи, методи, класифікація

Волощук Л.А. Класификация подходов и методов формирования аналитических инструментов оценивания экономической безопасности промышленного предприятия.

Обобщены существующие подходы к формированию аналитических инструментов оценивания экономической безопасности промышленных предприятий, выявлены их ключевые признаки и «зоны альтернатив». Определено, что существующие классификации подходов и методов основываются на разных критериях. Разработана принципиально новая классификация подходов формирования аналитических инструментов управления экономической безопасностью промышленного предприятия. Соответственно каждому подходу предложен перечень основных методов аналитических исследований и наиболее типовые примеры их применения.

Ключевые слова: экономическая безопасность промышленного предприятия, оценивание экономической безопасности предприятия, формирование аналитических инструментов, подходы, методы, классификация

Voloshchuk L.O. Classification of approaches and methods for the formation of the analytical tools of evaluation of industrial enterprise economic security.

Summarizes existing approaches to the formation of the analytical tools of evaluation of industrial enterprises economic security, identified their key characteristics and the "zone of alternatives." It was determined that the existing classification approaches and methods based on different criteria. A fundamentally new classification approaches the formation of analytical tools of management of economic safety of the industrial enterprise. Accordingly, each approach proposed list of the main methods of analyzes and the most typical examples of their use.

Keywords: industrial enterprise economic security, estimation of economic security, the formation of analytical tools, approaches, methods, classification

У системі управління економічною безпекою підприємства (ЕБП) одними із найважливіших елементів виступають аналіз та оцінювання її рівня. Питанням управління та формування методичних засад оцінювання рівня економічної безпеки підприємств присвячено праці І.Бланка, Т.Васильців, З.Варналія, В.Гесця, Н.Гічової, Л.Гнилицької, Л.Донець, Т.Іванюти, С.Ілляшенко, О.Захарова, М.Зубок, С.Кавун, О.Кириченко, Д.Ковальова, Г.Козаченко, О.Ляшенко, І.Мойсеєнко, О.Марченко, В.Мунтян, І.Отенко, С.Покропивного, В.Пономарьова, Н.Реверчук, В.Рубцова, А.Сухорукова, А.Ткаченко, С.Філіппової, В.Шлемко, А.Єпіфанова, С.Яременко. Проте досі не сформовано ані єдиного підходу до оцінки рівня ЕБП, ані єдиної універсальної методики такої оцінки. Наявність великої кількості підходів, принципів, методів та моделей формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислових підприємств, а також різних підходів до їх класифікації, з одного боку створюють альтернативність вибору, а з іншого – ускладнюють їх застосування в практичній діяльності з управління економічною безпекою певного підприємства та його аналітичного забезпечення.

Метою статті є обґрунтування доцільності застосування ітераційного підходу та розроблення на його основі класифікації підходів та методів формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислових підприємств на засадах узагальнення та критичного аналізу існуючих методичних рекомендацій фахівців та результатів власних досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження

З точки зору оцінювання ЕБП розглядається науковцями як стан, що характеризується низкою показників, які віддзеркалюють умови його функціонування, та їх значень – при яких забезпечується досягнення цілей діяльності підприємства. Отже, рівень ЕБП – це ступінь досягнення безпечних умов функціонування підприємства.

В незалежності від певного підходу та методики, оцінювання ЕБП передбачає два ключові блоки: 1) визначення значення показника (або показників), що характеризує ЕБП; та 2) визначення рівня ЕБП.

Узагальнення існуючих підходів та методичних рекомендацій з оцінювання ЕБП, наведених в працях фахівців [1-16], дозволило класифікувати їх за типовим алгоритмом здійснення на: 1) *одноступеневі* – передбачають оцінку ЕБП та визначення її рівня за певним інтегральним показником або обмеженою сукупністю показників; 2) *двоступеневі* – передбачають оцінювання ЕБП спочатку за визначеними складовими з наступною інтеграцією отриманих оцінок у інтегральному показнику ЕБП та його рівня. *Одноступеневий (інтегральний) підхід* є історично першим, проте має обмежений характер, так як заснований на врахуванні лише обмеженої кількості параметрів умов діяльності, які в якості факторних показників є складовою

певної інтегральної моделі оцінки ЕБП, наприклад – регресійної. Проте він може застосовуватись для експрес-оцінювання ЕБП за певним ключовим параметром, наприклад – фінансовим. *Двоступеневий (декомпозиційний) підхід* (рис. 1) є більш розповсюдженим та застосовується для більш детальної оцінки ЕБП враховуючи різні чинники впливу на стан безпечності діяльності. Він заснований, перш за все, на декомпозиції явища ЕБП, що передбачає визначення її складових, кожна з яких оцінюється певною сукупністю показників (індикаторів). Доцільність застосування такого підходу обумовлюється поліфакторністю явища ЕБП.

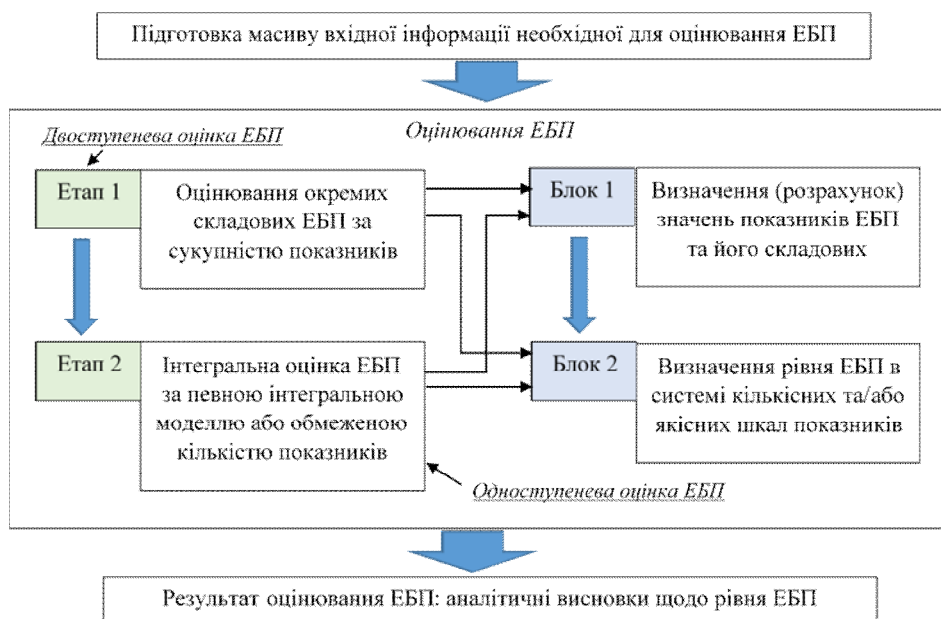

Рис. 1. Загальна схема оцінювання економічної безпеки підприємства

Для розв'язання завдань кожного з означених етапів оцінювання ЕБП застосовуються різні підходи та методи. В своїх дослідженнях автори визначають декілька основних підходів, що використовуються ними при формуванні методичних засад та рекомендацій щодо оцінювання економічної безпеки підприємства. Так, І.Отенко [12] визначає такі підходи до визначення рівня ЕБП: індикаторний (пороговий), ресурсно-функціональний, програмно-цільовий (комплексний), підхід на основі теорії економічних ризиків. Л. Гнилицька [4] виокремлює індикаторний, ресурсно-функціональний, прибутково-інвестиційний, економіко-математичний, системно-цільовий підходи. Незважаючи на різні назви підходів, розглядаючи методики що сформовані на їх засадах, слід зазначити, що вони перетинаються, та деякі можуть бути віднесені до декількох підходів одночасно. Серед основних підходів, що найчастіше зазначаються у працях фахівців, можна визначити індикаторний та ресурсно-

функціональний. *Індикаторний (пороговий) підхід* полягає у встановленні рівня економічної безпеки в результаті порівняння фактичних показників, які характеризують різні аспекти фінансово-господарського стану та діяльності підприємства, з індикаторами, що виступають пороговими значеннями цих показників і відповідають певному рівню безпеки. Ступінь відхилення фактичного значення показників від порогового й обумовлює визначення рівня ЕБП. Індикатори можуть бути частковими і асоціюватися з окремими показниками діяльності, або узагальнюючими, що надають комплексну оцінку певної характеристики підприємства, що впливає на ЕБП. В більшості методичних розробок в рамках зазначеного підходу індикатори поєднуються в декілька груп. Основними завданнями застосування означеного підходу є: 1) обґрунтований вибір показників та їх груп; 2) обґрунтований вибір порогових значень показників. Основними недоліками підходу фахівці вважають його статичність

(віддзеркалення рівня показників та рівня безпеки на певний момент часу) та умовність встановлення порогових значень.

Ресурсно-функціональний підхід передбачає визначення рівня економічної безпеки за допомогою оцінювання ефективності використання ресурсів підприємства. Перші розробки в рамках цього підходу ґрунтувались на позиції, що найбільш ефективно використання корпоративних ресурсів досягається шляхом упередження внутрішніх та зовнішніх загроз негативного впливу на економічну безпеку підприємства в розрізі її основних функціональних складових, отже на концепції ЕБП як захищеності від загроз [2]. Автори *ресурсно-функціонального підходу* пропонували визначати рівень безпеки окремої функціональної складової економічної безпеки підприємства мірою вміння упереджувати виникнення загроз та усувати збитки їх негативного впливу [4]. При такому тлумаченні підходу, у відсутності будь-яких порогових значень показників оцінки ЕБП та її функціональних складових, рівень ЕБП можна визначити лише порівнюючи його в динаміці. Проте, в подальших розробках, що засновані, як зазначається їх авторами, на ресурсно-функціональному підході, більша увага стала приділятися саме визначенню функціональних складових ЕБП та формуванню систем показників, що їх віддзеркалюють.

До альтернативних підходів можна віднести програмно-цільовий, економіко-математичний, ризиковий, прибутково-інвестиційний.

Так, *програмно-цільовий підхід* здебільшого базується на порівнянні фактичних показників з певними цільовими орієнтирами діяльності та розвитку підприємства, що визначені умовами його економічно безпечного стану. Значну увагу при використанні цього підходу необхідно приділити відбору показників, визначенню методів їх інтегрування, встановленні коефіцієнтів значущості часткових показників на основі методів експертних оцінок.

Економіко-математичний підхід передбачає виведення функції залежності рівня ЕБП від основних показників діяльності підприємства, грануючись на позиції, що вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на економічну безпеку підприємства дістає свій прояв у зміні показників його діяльності [4].

Сутність *підходу на основі теорії економічних ризиків* полягає у визначенні різних загроз підприємству, розрахунку величини можливих збитків, які порівнюється з величиною прибутку, доходу та майна. У рамках підходу також проводиться оцінка ймовірності банкрутства підприємства [13].

Сутність *прибутково-інвестиційного підходу* [4] полягає у визначенні рівня економічної безпеки на основі порівняння обсягу бруто-інвестицій підприємства, здійснених переважно за рахунок реінвестованого прибутку, з обсягом

інвестованих коштів, необхідних для проведення заходів щодо забезпечення його економічної безпеки. Проте, виокремлення окремого підходу для однієї з існуючих моделей інтегрального показника рівня ЕБП є недоцільним.

Сутність *системно-цільового підходу*, запропонованого Л.Гнилицькою, полягає у застосуванні системи збалансованих показників як основи формування індикаторів ЕБП, що дозволяє окреслити аспекти стратегії підтримання безпечного функціонування підприємства. Проте, означений підхід є за суттю різновидом індикативного, так як в його основі лежить визначення індикаторів безпеки – порогів значень показників діяльності підприємства, та різновидом програмно-цільового, так як формує інструментарій аналітичного забезпечення економічної безпеки, спрямованої на досягнення стратегічних цілей підприємства.

Узагальнення загальних характеристик означених підходів дає змогу зробити висновок, що їх виокремлення ґрунтується на різних критеріях. Отже, існуючі класифікації не мають ознаки системності, що й ускладнює вибір того чи іншого підходу для оцінювання економічної безпеки підприємства.

Дослідження деяких з найбільш «показових» методик оцінювання економічної безпеки підприємства, що пропонуються науковцями в рамках кожного з означених підходів, дозволило виявити їх ключові ознаки та «зони альтернатив».

Так, ключовою ознакою індикаторного підходу слід визнати саме існування порогових значень часткових або інтегрального показників ЕБП, вектор та ступінь відхилення від яких й визначає її рівень та відповідну шкалу градації рівнів ЕБП. Отже, *індикаторний підхід може застосовуватись як для одноступеневої так й для двоступеневої оцінки ЕБП, та обов'язково передбачає:* 1) наявність індикаторів або порогових значень обраних часткових або/та інтегрального показника ЕБП; 2) порівняння фактичних показників з пороговими; 3) визначення, як правило, якісного рівня ЕБП за певною шкалою градації.

Зоною альтернатив при формуванні методик оцінювання ЕБП на засадах індикаторного підходу є: 1) вибір одноступеневого або двоступеневого підходу до оцінки; 2) обґрунтування показника ЕБП – при виборі одноступеневого підходу; 3) виокремлення груп показників – на засадах певних принципів та розуміння змісту ЕБП; 4) вибір показників діяльності підприємства до кожної групи – на засадах певних принципів; 5) вибір підходів до формування порогових значень показників та визначення порогових значень; 6) вибір методів порівняння фактичних значень показників з пороговими; 7) вибір математичної моделі визначення інтегрального показника ЕБП за кожною групою та в цілому; 8) вибір методу та визначення значущості кожного показника в

межах групи та кожної групи в межах інтегрального показника ЕБП; 9) вибір методу формування та розмірності якісної шкали градації рівня ЕБП та її кількісних меж, що відповідають можливим значенням інтегральних групових показників ЕБП та інтегрального показника ЕБП.

Показовою методикою оцінки рівня економічної безпеки підприємства на засадах *ресурсно-функціонального підходу* в його початковому розумінні є методика Покропивного С.Ф. [14], в якій 1) визначено функціональні складові ЕБП; 2) оцінка ЕБП за кожною функціональною складовою здійснюється на засадах порівняння можливої величини збитку підприємства та витрат (ресурсів) на реалізацію заходів пов'язаних з його попередженням. В подальшому в рамках ресурсно-функціонального підходу почали виділяти різні комбінації функціональних складових ЕБП, відходячи від її концепції як захищеності від загроз, на якій ґрунтувались перші розробки в межах даного підходу. Таким чином, ключові ознаки ресурсно-функціонального підходу стали змінюватись та перетинатись з ознаками інших підходів.

Так, до ресурсно-функціонального підходу відносять методику С. Ілляшенко [7], який пропонує проводити оцінку ЕБП на основі синтезу таких функціональних складових, як: фінансова, ринкова, інтерфейсна, інтелектуальна. Проте, дана методика є наочним відображенням синтезу декількох вищезначених підходів в процесі оцінювання ЕБП та визначення її рівня. Від ресурсно-функціонального підходу в частині функціонального – декомпозиція ЕБП на складові за функціональною ознакою, в частині ресурсного

– ресурсна модель визначення деяких окремих показників (як відношення вигід до затрачених ресурсів). Водночас, в методиці є ознаки індикаторного підходу – порівняння фактичних значень інтерфейсних показників з максимально можливими, визначення типу фінансової стійкості та фінансової безпеки. Визначення рівня ЕБП за функціональними складовими за якісною шкалою є ознакою індикаторного – статичного підходу, а не ресурсно-функціонального, який розглядається як динамічний.

Дослідження класифікацій підходів та методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки рівня ЕБП дозволяють зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку методології оцінювання ЕБП межі між раніше визначеними підходами до формування інструментів її оцінювання «стерлися», а у фундаменті існуючих класифікацій немає єдиного підходу до визначення класифікаційних критеріїв, що ускладнює визначення обов'язкових ознак та зони альтернатив до ресурсно-функціонального та інших підходів (крім індикаторного), обґрунтування вибору певного підходу для оцінювання ЕБП окремого підприємства.

Це підтверджує доцільність розроблення класифікації підходів до оцінювання ЕБП на засадах застосування нових підходів та критеріїв.

Так, в ході аналізу виявлено, що різні підходи можуть бути віднесені до завдань різних кроків (ітерацій) процедури оцінювання ЕБП, які, на прикладі двоступеневої оцінки, розглянуто на рис. 2.

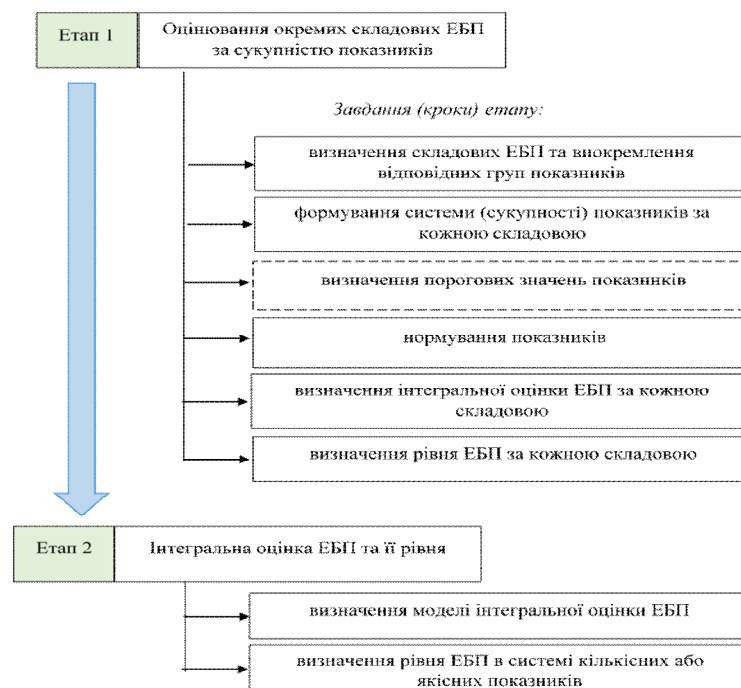

Рис. 2. Кроки (ітерації) та завдання процедури оцінювання економічної безпеки промислового підприємства при застосуванні двоетапного підходу

Так, індикаторний підхід відноситься до кроку оцінки рівня ЕБП, ресурсно-функціональний – до кроку декомпозиції ЕБП на окремі складові, програмно-цільовий (стратегічний) – до кроку вибору показників оцінки ЕБП та їх порогових значень, економіко-математичний – до кроку інтегрального оцінювання ЕБП, тощо. Водночас, на кожному кроці оцінювання можливе застосування й альтернативних підходів. Кожний підхід засновується на певних методах та моделях.

Отже, для систематизації та класифікації підходів до оцінювання ЕБП пропонується застосовувати *ітераційний підхід*, де критерієм класифікації є певний крок (ітерація) процедури оцінювання ЕБП та притаманні йому завдання методичного забезпечення.

Запропонована класифікація підходів до оцінювання ЕБП та його методичного забезпечення *на засадах ітераційного підходу наведена в таблиці 1.*

Таблиця 1. Класифікація підходів до оцінювання економічної безпеки промислового підприємства та його методичного забезпечення *на засадах ітераційного підходу*

Критерій (ітерація оцінки)	Підходи	Стислий зміст, методи та приклади
Рівень деталізації оцінювання	одноступеневий (інтегральний, експрес-оцінки)	оцінка ЕБП та визначення її рівня за певним інтегральним показником (кількісним або якісним) Методи: економіко-математичні, функціональної залежності
	двоступеневий (декомпозиційний, деталізованої оцінки)	декомпозиція ЕБП на складові, оцінювання ЕБП спочатку за визначеними складовими з наступною інтеграцією отриманих оцінок у інтегральному показнику ЕБП та його рівня. Методи: ієрархії, статистичного, економічного, фінансового аналізу
Визначення рівня ЕБП	пороговий (індикаторний, статичний)	порівняння фактичних (статичних) показників ЕБП з встановленими пороговими значеннями, вектор та ступінь відхилення від яких визначає рівень ЕБП Метод: нормування, статистичних відносних величин, бальних оцінок
	динамічний	порівняння фактичного значення показника ЕБП (як, правило, інтегрального) з показниками попередніх періодів або стратегічними орієнтирами Метод: статистичних відносних величин, бальних оцінок
Визначення складових ЕБП	функціональний	декомпозиція ЕБП за функціональною ознакою – функціями забезпечення ЕБП Метод: декомпозиції, ієрархії, аналізу. <i>Типові складові: фінансова, інтелектуально-кадрова, управлінська, техніко-технологічна, інформаційна, політико-правова, екологічна, силова</i>
	ресурсний	декомпозиція ЕБП за ресурсною ознакою: економічну безпеку слід формувати через виокремлення загроз кожному з видів корпоративних ресурсів підприємства. Метод: декомпозиції, ієрархії, аналізу. <i>Типові складові: безпека капіталу, персоналу, інформації та технології, виробничих фондів, прав</i>
	ресурсно-функціональний (інвестиційний)	декомпозиція ЕБП за напрямками витрат ресурсів на забезпечення функціональних складових ЕБП. Метод: декомпозиції, ієрархії, аналізу. <i>Типові складові: див. функціональний підхід</i>
	стратегічний	декомпозиція на засадах теорії системи збалансованих показників Метод: декомпозиції, ієрархії. <i>Типові складові: фінанси, кадри, бізнес-процеси, контрагенти</i>
	системний	декомпозиція за системною ознакою: підприємство та система його ЕБП розуміється як система елементів, притаманних будь-якій галузі Метод: декомпозиції, ієрархії. <i>Типові складові: технологічна, ресурсна, фінансова, соціальна</i>

Подовження таблиці 1

Відбір та вимір показників, що характеризують чинники ЕБП	фінансовий	оцінка на основі фінансових показників (<i>грошовий вимір</i>), показників фінансової звітності та похідних від них коефіцієнтів Методи: фінансового аналізу, аналізу фінансової звітності
	економічний	оцінка на основі фінансових та нефінансових кількісних показників діяльності та похідних від них коефіцієнтів Методи: економічного аналізу
	комплексний	Оцінка на основі фінансових, нефінансових, кількісних та якісних показників. Методи: економічного аналізу
	альтернативний	оцінка на основі показників наявності чинників ЕБП, загроз, засобів попередження загроз тощо, що мають альтернативні значення (так чи ні; 0 або 1). Методи: альтернативних ознак, опитування, бінарної оцінки
Формування груп (сукупності) показників	системний	оцінювання за системою (системами) показників Методи: формування системи показників, ієрархічний, логіко-змістовного моделювання, причинно-наслідкових зв'язків <i>Приклади: системи показників за функціональними складовими ЕБП</i>
	факторний	оцінювання за ключовими показниками-чинниками, що мають найбільший вплив на ЕБП Методи: факторного аналізу, кореляційно-регресійного аналізу <i>Приклади: регресійні моделі оцінки ймовірності банкрутства</i>
	списочний	оцінювання за переліком показників, що характеризують різні аспекти ЕБП, але не мають достатніх ознак системності Методи: евристичні, експертних оцінок, монографічного обстеження, логіко-змістовного моделювання, морфологічний
Визначення порогових значень	нормативний	основою визначення порогових значень є певні нормативи (внутрішні, галузеві, національні тощо) показників діяльності, що характеризують чинники ЕБП Методи: нормативний <i>Приклади: показники ліквідності</i>
	порівняльний (бенчмаркетинговий)	основою визначення порогових значень є певні еталони показників (показники конкурентів, середньогалузеві, середньостатистичні) Методи: бенчмаркінгу, порівнянь <i>Приклади: показники частки ринку</i>
	цільовий (програмно-цільовий, стратегічний)	основою визначення порогових значень є цільові орієнтири стратегії розвитку підприємства методи: цілепокладання, евристичні (експертні), прогностичні, стратегічного управління (SMART) <i>приклад: показники рентабельності</i>
Формування моделі інтегрального показника ЕБП	статистичний	розрахунок інтегрального показника на засадах моделей статистичного аналізу Методи: статистичних середніх <i>Приклади: середня статистична проста, середня статистична зважена</i>
	економіко-математичний	розрахунок інтегрального показника на засадах моделей економіко-математичного аналізу та моделювання Методи: факторного аналізу, лінійного програмування <i>Приклади: модель лінійної факторної залежності, адитивні моделі</i>
Формування моделі інтегральної оцінки ЕБП	дескриптивний	якісна оцінка за певною шкалою трансформації кількісного значення показника ЕБП в якісний вимір Методи та моделі: дескриптивні, метод шкал <i>Приклад: шкала від найнижчого рівня до найвищого (еталонного) рівня ЕБП</i>

Подовження таблиці 1

	кількісний	кількісна оцінка в системі реальних чисел в діапазонах: ($-\infty; +\infty$) або (-1;+1) або (0;1). методи: абсолютних величин, бінарної оцінки
	графічний (графоаналітичний)	Методи та моделі: матричного аналізу, графічного аналізу <i>Приклади: матричні моделі, тримірна графічна модель, пелюсткова графоаналітична модель</i>
Градація рівня ЕБП	дворівневий	Визначення одного з двох рівнів ЕБП Метод: кластерного аналізу, шкал, альтернативних величин <i>Приклад: безпечний або небезпечний</i>
	трирівневий	Визначення одного з трьох рівнів ЕБП Метод: кластерного аналізу, шкал, рейтингової оцінки <i>Приклад: перший рівень – перевищує норматив, другий рівень – в межах від нормативного до критичного значення; третій рівень – нижче критичного значення</i>
	чотирівневий	Визначення одного з чотирьох рівнів ЕБП <i>Приклад: нормальний, передкризовий, кризовий, критичний; максимальний, високий, нормальний, низький</i>
	пятирівневий	Визначення одного з п'яти рівнів ЕБП <i>Приклад: абсолютний, нормальний, нестабільний, критичний, кризовий; дуже низький, низький, середній, високий, дуже високий</i>
	сьмирівневий	Визначення одного з семи рівнів ЕБП <i>Приклад: підтримуючий, мінімальний, дуже низький, низький, середній, високий, дуже високий</i>

Наведена класифікація є універсальною та в подальшому може доповнюватись новими підходами та методами. Проте, будь-яка методика оцінювання ЕБП може ґрунтуватись на виборі певного підходу та методу або ж на їх поєднанні на кожному кроці процедури оцінювання.

Висновки

Дослідження існуючих класифікацій та змісту підходів оцінювання економічної безпеки підприємств, а також методичних рекомендацій фахівців щодо оцінювання ЕБП сформованих на їх засадах виявило, що у фундаменті існуючих класифікацій немає єдиного підходу до визначення їх критеріальних ознак, що ускладнює обґрунтування вибору певного підходу для оцінювання ЕБП підприємства. Водночас, формування аналітичних інструментів управління ЕБП передбачає значну «зону альтернатив» при виборі підходів та методів на кожному етапі та кроці процедури його оцінювання.

Розроблено принципово нову класифікацію підходів до формування аналітичних інструментів управління економічною безпекою промислового підприємства, що, на відміну від існуючих, засновується на ітераційному підході, де критеріями класифікації виступають кроки (ітерації) процедури оцінювання економічної безпеки підприємства та відповідні їм завдання формування аналітичних інструментів. Відповідно кожному підходу запропоновано перелік основних методів аналітичних досліджень та найбільш поширені приклади їх застосування. Отже, будь-яка методика оцінювання економічної безпеки підприємства може ґрунтуватись на виборі певного підходу та методу або ж на їх поєднанні на кожному кроці процедури оцінювання. Запропонована класифікація є універсальною, проте в подальшому може доповнюватись новими підходами, методами та відповідними моделями.

Список літератури:

1. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення: монографія / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 386 с.
2. Гавкалова Н. Л. Чаплигіна Ю. С. Підходи щодо визначення безпеки підприємства // Економіка розвитку. № 4, 2011. С.68-71

3. Гічова Н.Ю. Діагностика та підвищення економічної безпеки підприємства: дис. на здоб. наук. ступеня к.е.н.: спец. 08.00.04 / Н.Ю. Гічова. – Дніпропетровськ, 2010. – 190 с.
4. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: дис. на здоб. наук. ступеня д.е.н.: спец. 08.00.09, 21.04.02 / Л.В. Гнилицька – Київ, 2012. – 479 с.
5. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко Навч.пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
6. Захаров О.І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: Навч. посіб. / О.І. Захаров, П.Я. Пригунов. – К., 2010. – 257с.
7. Ильяшенко С. И. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке /СИ. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки.-2003.-№ 3 (21).-С. 12-19.
8. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський / навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
9. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность предприятия : сущность и механизм обеспечения: монография / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
10. Кочевой М.М. Організаційно-економічний механізм управління безпечним економічним розвитком промислових підприємств. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Спеціальність 08.00.04 - Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеса. ОНПУ – 2013. – 20 с.
11. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. – Львів, 2011. – 380 с
12. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навч. посіб./ укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012 – 256 с.
13. Отенко І. П., Яртим І. А. Оцінювання економічної безпеки в процесах розвитку підприємства // Бізнес Інформ. – 2013. – №11. – С. 255–261.
14. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
15. Ткаченко А.М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства / А.М. Ткаченко / [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Venu/2010_1/21.pdf – Назва з екрану.
16. Філіппова С.В. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання: монографія / С.В. Філіппова, С.А. Нізяєва – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. – 179 с.

Надано до редакції 8.07.2014

Волощук Лідія Олександрівна / Lidiia O. Voloshchuk
l.a.voloshchuk@gmail.com

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Класифікація підходів та методів формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислового підприємства. [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 5 (15). – С. 224-231. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n5.html>